

Wystąpienie na posiedzenie Polsko-Niemieckiego Towarzystwa Zdrowia Psychicznego poświęcone wręczeniu nagrody Fundacji Pro Publico Bono w zakresie programu „dyplomacji obywatelskiej”, Berlin, 2008-09-26

Szanowni Państwo,

Możliwość wystąpienia przed tak szacownym gronem osób stanowi dla mnie zaszczyt. Jest mi też przyjemnie, że okazją, z powodu której znaleźliśmy się tu jest przekazanie Polsko-Niemieckiemu Towarzystwu Zdrowia Psychicznego **dyplomu laureata nagrody Konkursu Pro Publico Bono** za osiągnięcia Towarzystwa w dziedzinie „dyplomacji obywatelskiej”

Konkurs Pro Publico Bono został powołany do życia w roku 1999 przez grono osób, które uznały, że w życiu społecznym Polski niezbędna jest organizacja, której misją będzie wspieranie wszelkich inicjatyw obywatelskich, których celem jest pomnażanie publicznego dobra. Jednym z jej programów jest „dyplomacja obywatelska”. Jego pomysłodawcą był Jan Nowak-Jeziorański, zmarły przed kilku laty współzałożyciel Fundacji Konkurs Pro Publico Bono. Uzasadnił tę potrzebę przekonaniem, iż stosunków między narodami, w szczególności narodami ze sobą sąsiadującymi, powiązanymi licznymi więzami historii, nie można pozostawić wyłącznie państwom z ich sztabami urzędników. Niezbędna jest niezależna od nich inicjatywa obywatelska. Dyplomacja obywatelska prowadzi do znoszenia barier między państwami, środowiskami społecznymi, czy wspólnotami religijnymi przez wysiłek na rzecz porozumienia i współpracy. Rozwój dyplomacji społecznej daje szansę stworzenia nowej jakości cywilizacyjnej. Jest to szczególnie ważne w epoce, gdy Polacy i Niemcy stali się częścią tego samego, wspólnego obszaru polityczno-gospodarczego. Oznacza to potrzebę współpracy na wszystkich poziomach i we wszystkich dziedzinach organizacji społeczeństwa.

W eseju o psychopatologii władzy, Antoni Kępiński analizuje fenomen władzy przeciwstawiając metabolizm energetyczny metabolizmowi informacyjnemu. W pierwszym przypadku, stosunek między organizmem a jego otoczeniem ma charakter gry o sumie zero; w drugim - ma za podstawę grę o sumie dodatniej. Analogia ta znajduje odbicie w stosunkach, jakie do niedawna panowały między państwami i narodami na arenie międzynarodowej. Czynnikiem regulującym stosunki między nimi i zapewniającym pokój była „równowaga sił”, która miała pojawić się w warunkach wielości państw, z których każde chce dominować nad innymi lub uniemożliwić innym zdominowanie siebie. Polityka jednych koncentrowała się na ocenie potencjału polityczno-militarnego innych i reagowaniu na zagrożenie w drodze mobilizacji wewnętrznej lub zawierania zewnętrznych sojuszy. Pierwsza i druga wojna światowa ostatecznie podważyły przekonanie o zdolności tego mechanizmu do zapobieżenia wielkim konfliktom zbrojnym między państwami naszego kontynentu.

W odróżnieniu od filozofii walki, leżącej u podstaw świata zbudowanego na metabolizmie energetycznym, „metabolizm informacyjny - według Kępińskiego - jest wstępnym krokiem przed wejściem w układ asymilacyjny i reprodukcyjny ze światem otaczającym. Nim stanie się on ‘moim’ w sensie tworzenia substancji

własnego ustroju [...], musi stać się 'moim' w sensie możliwości orientowania się w nim." Ten krok zmienia charakter stosunków tak na poziomie międzyludzkim, jak i międzynarodowym. Kontynuując tę myśl, można rzec, iż metabolizm informacyjny wiąże się z potrzebą „wzięcia innych pod uwagę”. To zaś jest elementem definicji społeczeństwa obywatelskiego. Jest też elementem definicji cywilizacji. Jak zaś zauważył Ortega y Gasset, „Cywilizacja jest [...] przede wszystkim wolą współżycia. Im mniej się ktoś liczy z innymi, tym mniej jest cywilizowany i tym bardziej barbarzyński. Barbarzyństwo jest tendencją do rozdzielania się. Dlatego wszystkie epoki barbarzyństwa były okresami rozdzielania się ludzkości na wiele małych, oddzielnych i wzajemnie sobie wrogich grup.” Narody i obywatele mogą ze sobą konkurować w różnych dziedzinach życia, lecz stabilność ładu globalnego i trwałość demokracji wymaga, by podzielali szacunek dla zasad, które są konstytutywne dla porządku zbiorowego. Istotą demokracji, według Monteskiusza, jest umiar. Podobnie też charakteryzował nowoczesną gospodarkę kapitalistyczną Max Weber.

Działalność Polsko-Niemieckiego Towarzystwa Zdrowia Psychicznego dotyczy ważnej dziedziny w życiu każdego społeczeństwa. Jej dodatkową wartością jest, że stanowi kontynuację najlepszych tradycji w stosunkach polsko-niemieckich. Wydarzenia niedawnej przeszłości zbyt często przesłaniają nam te fragmenty wspólnej historii, gdy nasze narody żyły zgodnie, w sposób nacechowany wzajemnym szacunkiem i zrozumieniem. Te tradycje zasługują na kontynuację. W uznaniu jej wielkich zasług na rzecz kontynuacji właśnie tych tradycji, Kapituła Konkursu Pro Publico Bono postanowiła przyznać Polsko-Niemieckiemu Towarzystwu Zdrowia Psychicznego nagrodę w dziedzinie dyplomacji społecznej za rok 2007.